

בערבית

תדי: אנו רוצים לדעת בדיוק מה שאתה זוכר, דבר ראשון מה היו היחסים בין
טנטורה לאזור לפני המלחמה
אבו חאלד: היחסים שלנו עם זכרון יעקב היו טובים מאוד
תדי: עד בערך איזה זמן לפני המלחמה היו היחסים טובים?
אבו חאלד: עד אשר חולקה פלסטין היחסים היו טובים, היו להם בתים אצלנו,
אנחנו באנו אצלם, הם ישנו אצלנו, כלומר טובים מאוד
תדי: גילך?
אבו חאלד: 70
תדי: כלומר
אבו חאלד: נולדתי ב-1927 בדיוק
תדי: לכם היו בתים בזכרון
אבו חאלד: לא היו לנו בתים, וביקרנו אצלם וישנו אצלם
תדי: כמה זמן לפני שהלכה טנטורה היו כאלה היחסים
אבו חאלד: היחסים היו טובים
תדי: מה קרה ביניכם בטנטורה לבין יהודים שלא היו בזכרון
אבו חאלד: פרדיס נכנעה ליהודים, גסר אלזוקא נכנעה ליהודים
תדי: ומדוע טנטורה לא נכנעה ליהודים
אבו חאלד: הרשה לי, בצפון עזבו את כפר לאם וצרפנד [הבוניים של היום]
תדי: ואחר כך
אבו חאלד: במערב היה נמל וים, החברה באו ואמרו ב-15 במאי אנחנו רוצים
להיכנע ליהודים, כי אנו פחדנו שאם נכנע ליהודים יבואו הערבים וישאלו
מדוע נכנעתם ליהודים
תדי: אבל נכנעו פרדיס ולא הרגו אף אחד
אבו חאלד: אבל אנחנו פחדנו מן הצבאות הערבים שיבואו, שיכבשו אותנו,
וישאלו מדוע נכנעתם
מתורגמן: הייתה שמועה שצבא ערבי צריך להגיע, הם פחדו שיקבלו עונש על
הכיבוש הישראלי
אבו חאלד: אבל אתה יודע שפרדיס נכנעה שבועיים לפני שהלכה טנטורה
תדי: אבל הצבא הערבי עדיין לא הגיע
מתורגמן: היו שמועות
תדי: מי היה בטנטורה
אבו חאלד: לא היה צבא, רק אנשי הכפר
תדי: לא היה צבא?
אבו חאלד: לא צבא רק אנשי הכפר
תדי: כעת, בנמל לא הגיע נשק?
אבו חאלד: לא, נשארנו 200 בחורים שהיה להם נשק כי עבדנו במשטרה
הבריטית
בעיתון צות אל-חק הייתה כתבה בטנטורה, לפני חודשיים על טנטורה ודיר
אל-יאסין
שם היה כתוב כיצד אספו את הגברים והפרידו בין הנשים לפרדיס והגברים
למעצר
[משוחחים על העיתונאי]
תדי: אתה אומר לי לא היה צבא, לא ירדני לא עירקי

אבו חאלד: בכלל לא, אלא היו אצלנו 200 בחורים שעבדו במשטרה הבריטית
1948 כשתם הכיבוש כל אחד מהם הביא עמו את הרובה
תדי: כלומר סיימתם הלכתם עם הרובה ומה אמרו הבריטים.
אבו חאלד: שום דבר
תדי: איזה רובה?
אבו חאלד: רובה אנגלי
תדי: והאנגלים אמרו לא חשוב
אבו חאלד: האנגלים לא התעניינו
תדי: מכאן אני מבין שלא פחות מ-200 רובים היו בכפר, והיו יותר אנשים שלא
היו בצבא ולא היה להם נשק?
אבו חאלד: היו גם ציידים
תדי: בליל הכיבוש מה אתה זוכר?
אבו חאלד: אני הייתי בשמירה
תדי: איפה?
אבו חאלד: בגבעת אל-עג'רה מקום גבוה משקיף על כל הכפר
תדי: באיזה כוון של הכפר
אבו חאלד: מצד מזרח
תדי: מכוון בית הספר
אבו חאלד: ליד בית הספר וקרוב אליו
תדי: אתה זוכר כמה הייתם?
בכל אזור שמירה היו 4 אנשים
[מבררים מונחים בערבית]
תדי: וכמה עמדות שמירה היו באזור המזרח?
אבו חאלד: 6
תדי: כלומר נאמר באזור המזרח היו 24 שומרים?
אבו חאלד: כן
תדי: ואתה יודע כמה היו בצפון ובדרום
אבו חאלד: בדרום היו 2,
תדי: גם 4 בכל עמדה
אבו חאלד: ובצפון יתכן שהיו גם 2
תדי: כלומר ניתן לומר שהיו 10 עמדות שמירה, 40 שומרים בסך הכל ואחר כך
אבו חאלד: בסביבות חצות הלילה ראינו את ההתקפה באה אלינו מכל
הכוונים, כולל הים
תדי: אתה באופן אישי מאיפה ראית?
אבו חאלד: מן המזרח, החברים שלי ברחו מהכוונים האחרים והגיעו אלינו
תדי: ברחו אליכם
אבו חאלד: וברחו לכפר
תדי: מהדרום
אבו חאלד: גם ברחו לא היה להם תחמושת
תדי: זה קרה מתי?
אבו חאלד: בסביבות שעה 4 [ברחו כולם]
תדי: ומה קרה אצלכם
אבו חאלד: אחרי שברחו, אספנו אותנו בכפר לקחו אותנו בשורה אחת לחוף
הים
תדי: אתם ברחתם גם? באותה שעה
אבו חאלד: באותה שעה בשעה 4 נכנס הצבא לכפר הצבא נכנס על קו
מסילת הברזל והפריד בינינו השומרים לבין הכפר

מתורגמן: הצבא של ישראל כבש איפה הרכבת הפריד בין תושבי הכפר לשומרים
תדי: כאשר בא הצבא ברכבת, איפה הייתם בשמירה או בכפר
אבו חאלד: היינו בעמדות השמירה
ותדי: מה קרה?
אבו חאלד: ברחנו ותפטו אותנו בכפר
תדי: ואחר כך?
אבו חאלד: הצבא אסף את כולם שם
תדי: לאיפה?
אבו חאלד: לקחו אותם לחוף הים,
תדי: כולם נשים וילדים?
אבו חאלד: כולם אבל קבוצה לגברים וקבוצה לנשים הילדים הקטנים עם הנשים, ילדים עד גיל 12
תדי: ומה קרה בחוף?
אבו חאלד: אחר כך לקחו קבוצה של שבעה עד עשרה גברים, כל פעם, לקחו אותם לרחובות וירו בהם
תדי: איפה זה קרה בחוף הים?
אבו חאלד: לא לקחו אותם, את הבחורים, לכפר
תדי: רק הבחורים
אבו חאלד: רק הבחורים לקחו שבעה עשרה ואז באו לקחת עוד קבוצה
תדי: לאן לקחו אותם בכפר?
אבו חאלד: למרכז הכפר
תדי: בקרוב לבית הקברות?
אבו חאלד: ליד המסגד
תדי: כמה פעמים עשו זאת
אבו חאלד: הרגו 90 איש
תדי: כלומר בערך 10 פעמים באו ולקחו?
אבו חאלד: כן
תדי: כמה חיילים הלכו ובאו עם הקבוצה
אבו חאלד: הרבה חיילים
תדי: אבל עם כל קבוצה
אבו חאלד?: עשרה 12
תדי: אותם חיילים תמיד
אבו חאלד: לא אותם חיילים כל קבוצה לקחה קבוצה
תדי: וכל הכפר עומד ומסתכל
אבו חאלד: כן אחר כך לקחו את הגברים את בית הקברות המתורגמן: וספר לו איך אנשי זכרון הפסיקו
אבו חאלד: רגע אני מגיע לזה, הביאו אותנו לבית הקברות ואינו שם את גופות ההרוגים
תדי: בערך 90
אבו חאלד: כן.. לקחו את מי שנשאר לבית הקברות,
תדי: ומה קרה שם
אבו חאלד: הביאו אותנו לשם, כונו אלינו נשק והתחילו, התכונו זאת אומרת, להרוג בנו
באו אנשי זכרון יעקב והפסיקו אותם
תדי: כמה באו מזכרון?
אבו חאלד: חמישים שישים, הרבה אנשים מפורסמים, מנהיגים, כולל מפקדים מהצבא שאמרו אלה שהרגתם די, עכשיו מספיק

תדי: האנשים מזכרון באו חמישים שישים
אבו חאלד: כן
תדי: אתה זוכר אנשים מזכרון שהיו שם?
אבו חאלד: החברה שלי בחיפה מכירים אותם, הם היו חברה מזכרון
תדי: עכשיו, מה קרה עם אלה שהרגו?
אבו חאלד: הביאו אותם, חפרו בור גדול וקברו אותם
תדי: באותו יום
אבו חאלד: באותו יום לקחו אותם וקברו אותם בקבר אחד
תדי: רק בחורים?
אבו חאלד: רק בחורים
תדי: ומה קרה לאלה שנהרגו בקרב
אבו חאלד: רק 4 5 נהרגו ושתי נשים נהרגו בקרב
תדי: מה קרה עם הנשים?
אבו חאלד: אחרי שתפטו את הכפר מי שרואים אותו בכביש ירו בו
תדי: קרה משהו עוד
אבו חאלד: לא לקחו אותנו לזכרון יעקב וכלאו אותנו
תדי: אני שמעתי שכאשר הייתם כולכם שם בחוף הים קרה משהו עם אחת
הנשים? לי אתה זוכר משהו?
אבו חאלד: לא, אבל אני זוכר שאחרי שמו כולם על החוף, שם היה בן אדם
שחשבו שהרגו יהודי, ירו בו אל מול כל האנשים לא יצא כדור, ירו לכוון הים
יצא הכדור. ירה בבן אדם שוב לא יצא הכפר, ואנחנו כולנו יורים
תדי: הוא נשאר בחיים
אבו חאלד: כן אבל לא יודע עם הוא חי היום
תדי: אתה מכיר מישהי שמה באקיה? באקיה צבאג', אתה מכיר אתה, סיפרו
שלה עשו משהו?
אבו חאלד?: לא
תדי: אבל הייתה כאן כזאת
אבו חאלד: כן
תדי: אתה יודע איפה היא היום
אבו חאלד: בסוריה
[באקיה הוא שמה של הטנטוראית אצל אמיל חביבי, פפה]
תדי: אמרו לי אולי היא חיה בפרדיס
אבו חאלד: לא, לא חושב כל אנשי טנטורה בסוריה, רק מעט כאן [רובם
במחנה ירמוק פפה]
תדי: אבו פהמי טען שבטוח היא פה היה מוכן לפגוש אותה
מתורגמן: יש פה משפחה צבאג אבל הם לא היו הטנטורה, אח שלה, הוא אבא
של האנשים האלה, והוא נפטר לפני עשר שנים וגם האמא נפטרה
תדי: ובאקיה התחתנה
אבו חאלד: באקיה התחתנה בסוריה במאה אחוזים היא שם
תדי: אתה יודע מה קרה איתה
אבו חאלד: מה אומרים שקרה אתה
תדי: יש אנשים מפרדיס שדברתי אתם אמרו לי שהחילים לקחו אותה, את
באקיה, והיו אתה ובאלוהים
אבו חאלד: עשו לה משהו לא טוב?
תדי: כן
אבו חאלד: לא לא
תדי: אתה לא יודע
אבו חאלד: אני לא מאמין

מתורגמן: סיפור כזה, שמועה כזו לא הסתובבה היה שומע
תדי: אכן זה מוזר לי שהוא לא יודע כמה זמן היית אתה בבית כלא?
אבו חאלד: עד ה 21 לנובמבר, 1948 אז ברחתי
תדי: איפה היית?
אבו חאלד: בסידנא עלי
תדי: ליד הכפר ג'ליל [הרצליה] לאן ברכת
אבו חאלד: לפה
תדי: ומאז נשארתי פה
אבו חאלד: אבל אימי, אחיותי משפחתי נשארו בפרדיס היום יש לי שתי
אחיות בחיפה
תדי: מה גילן
אבו חאלד: אחת 76 הגדולה והשנייה קטנה בת חמישים או חמישים וחמש
תדי: כדאי לדבר עם הגדולה
[נותן את הכתובת שלה, שמה ופרטים מזהים]
תדי: אתה זוכר דבר נוסף?
אבו חאלד: לא
תדי: רק דבר נוסף אני זכרתי לפני זמן מה עם עבד אלרזאק יחיא, הגנרל
הגדול
אבו חאלד: כן כן אבו אנס
[מדברים על משמעות השם אנס]
אבו חאלד: הוא מפקד באש"ף
תדי: כן [משוחחים על ביקור הגנרל, בן משפחה שאחד מעדיה הוא האיש
שהעיד בפני האמאם של חיפה]
הגנרל אמר לי שכאשר הפסיקו החיילים לירות, בא אחד על אופנוע מן הצבא
והוא שהפסיק אותם
אבו חאלד: אלה הזכרונאים אמרו אלה שהרגתם הרגתם, עכשיו די
תדי: אתה יודע אם אחד מאחיו של עבד אל-רזאק הם פה
אבו חאלד: אחד מהם באמריקה שמו מוחמד [זה העד של האמאם] ואחד
מגרמניה [איש שבא להעיד במשפט כן אבל לא הספיק; משוחחים עליו]

עדות מס. 11

נמר ד'יב עלי ג'רבאן
[משוחחים על השם]
תדי: אתה יליד איזה שנה?
נמר: 1918
תדי: איפה נולדת
נמר: פה בגטר
תדי: אתה אינשאללה עוד שנה בן 80
נמר: כן
תדי: מה אתה זוכר משנת 1948
נמר: 1948, זה הכפר שלנו היה על המקום שלו, לא הלך למקום
תדי: כן אבל אתה עצמך
נמר: רגע, אנחנו קיבלנו קמח מחיפה לכל הכפר, אבא שלי אחראי על כל
הכפר, הוא המוכתאר
עכשיו הם סגרו את הדרך לחיפה,
תדי: כביש חיפה תל אביב נסגר
נמר: כן
תדי: מי סגר

נמר: ההגנה והיה פחד, ילך אחד יירו בו, מה אמר אבא, אני הולך לטנטורה
הדרך לשם פתוחה, הוא יביא קמח מטנטורה הוא יחלק פה בכפר
תדי: מחיפה הביא את הקמח לטנטורה, מטנטורה לגסר איך הביא לגסר
נמר: על דרך הים
תדי: בסירות
נמר: לא על עגלות
תדי: אהה, לאורך החוף הלכו
נמר: כן, חכינו שמה בערך 4 חודשים כל המשפחה של אבא
תדי: אתם עברתם מגבר לטנטורה לארבע חודשים למה עברתם,
נמר: כי היה פחד פה אי אפשר לעבור לחיפה, בטנטורה היה שקט
[מבררים באיזה חודש בדיוק הגיעו לטנטורה ומתי בדיוק היה הקרב, מתברר
שהיו שם מפברואר
תדי: אצל מי הייתם?
נמר: לקחנו דירה
תדי: בית ריק
נמר: כן היה ריק וגרנו שמה
תדי: כמה אנשים הייתם שם
נמר: היינו אני ואחים שלי ואבא
תדי: כמה אחים
נמר: שמונה אחים ושלוש אחיות ולי היו חמש
תדי: לך היו חמישה ילדים ב-1948,
נמר: בן אחד וארבע בנות
[מדברים על כמה ילדים יש לו היום, לו ולאחיו]
תדי: אז הייתם שם 8 אחים ו3 אחיות ואתה עם חמישה ילדים ואישה, ארבעה
חודשים ומה קרה
נמר: אנחנו חשבנו טנטורה תעשה שלום ותישאר שמה, אבל טנטורה לא היו
מוכנים לשלום
תדי: למה
נמר: לא יודע, בא מוכתאר של זכרון יעקב, יעקב המוכתאר, ואמר לאבא שלי
אולי תגיד לחברים של טנטורה יעשו שלום ויישארו במקום שלהם, אנחנו לא
רוצים לקחת כפר שלהם
תדי: שאתה אומר יעשו שלום, אתה מתכוון "ייסלמו", בערבית זה להיכנע
נמר: כן, יתנו את הנשק שלהם
[מסביר את ההבדל מתברר נמר מדבר על כניעה].
תדי: אבל הם לא הסכימו?
נמר: לא הסכימו לא חסר לנו יבוא אחד מע'ווארנה [בני ג'סר] יגיד לנו ככה
ככה ונעשה סולחה, אנחנו לא צריכים
[דנים בכתיב של ע'ווארנה; ובמשמעות המילה]
תדי: נחזור לטנטורה
נמר: גם זכרון בנימינה אמרו לאנשים מהטנטורה תעשו סולחה
תדי: להיכנע יעני,
נמר: כן אמרו לא רוצים גם לא מזכרון ובנימינה עכשיו מה קרה יש יהודי
אחד מזכרון יש לו טרקטור עובד באדמות ליד טנטורה הלך אחד ירה בו ברגל
תדי: רגע, יהודי מזכרון
נמר: היה חורש שם
תדי: מי זה
נמר: לא זוכר
תדי: ליד טנטורה

נמר: כן
תדי: נפצע
נמר: לא מת
תדי: ממה נפצע קיבל כדור
נמר: כן
תדי: מטנטורה
נמר: כן
תדי: עכשיו אנחנו ביקשנו לעשות סולחה, מחר באחד וחתי בלילה באו
חיילים ברכבת
נמר: ברכבת תדי: הרכבת עבדה
תדי: מאיפה באו
נמר: רכבת מזון
תדי: קרונות משא
נמר: בזה באו
תדי: מאיפה באו
נמר: מנתניה מבנימינה
תדי: מן הדרום
נמר: הייתה מלחמה עד עשר בבוקר, לקחו ליד הים שמה את כל האנשים .
[הסרט נקרע, תקלה טכנית]
תדי: אתה אומר היה שצמן מבנימינה איפה הוא היה
נמר: בין החיילים
תדי: מה קרה אחר כך עם האנשים אלה שנשארו
נמר: אלה שנשארו באו כמה אוטו, לקחו אותם
תדי: כולם ביחד?
נמר: לא כולם באוטו אחד, חמישה שישה אוטו
תדי: הכל ילדים זקנים זקנות
נמר: לא, נשים ילדים זקנות הלכו ברגל לפרדס
תדי: ומה עשו שם
נמר: הלכו שם
תדי: נשארו שם
נמר: כן והבחורים בא אוטו ולקחו כל אחד 25 בחור על אוטו אחד
תדי: לאן
נמר: למשטרת זכרון
תדי: וכמה זמן היו שם
נמר: יומיים
תדי: ואחר כך לקחו אותנו לנתניה
נמר: אתה היית איתם, כן
[מתבלבל בין אם חאלד, נתניה וגליל הרצליה]
נמר: בסוף הגענו לצרפנד הדרומית ונשארו שמה 14 חודש
תדי: כמה אנשים הייתם שם בערך
נמר: מן הכפר
תדי: מטנטורה
נמר: טנטורה כפר גדול לא יודע בערך 5000 6000 איש
נמר: 5000 בחורים
תדי: אבל זה לא יכול להיות שכולם מטנטורה
נמר: יש מטנטורה ויש מכפרים אחרים
תדי: לשמה הגיעו מכל הארץ ומשם לאן הלכתם
נמר: לצרפנד

תדי: ואחרי 14 חודש
נמר: היה שחרור השתחררנו מי רוצה לירדן הולך, ומי רוצה ללכת למצרים
הולך, ומי רוצה יחזור לכפר שהלם, פרדיס חזרו לכפר שלהם וגסר זרקא חזרו
לכפר שלהם
[דנים בגודל הכפר בגסר, דנים בשמות של מי מגסר היה בטנטורה]
תדי: מה אתה זוכר בזמן שאתה אומר שעמדו עם הרשימות ולקחו אנשים
הצידה, היו הרבה חיילים והיו הרבה מטנטורה חוץ מהחיילים האלה
שהתעסקו אתם היו הרבה חיילים אחרים הם דיברו, אמרו משהו, מה הם עשו?
נמר: לא דיברו שום דבר
תדי: יעני כולם הסכימו ואנשים מן הכפר פחדו
[סוף קלטת]
קלטת חדשה
תדי: האנשים בכפר ששמעו שבוחרים בכולם בזה ובזה, הם ידעו למה לקחו
אותם
נמר: יעני החיילים לקחו
תדי: החיילים באו עם רשימות
נמר: כן
תדי: ברשימות האלה היו שמות של מה, אנשים שהם ידעו אותם
נמר: כן
תדי: מה עשו האנשים האלה
נמר: לא עשו שום דבר, לקחו אותם אמרו להם החיילים אנחנו צריכים לקחת
את המתים לבית הקרבות, הלכו
תדי: הרשימות האלה מאיפה באו,
נמר: מן הכפר
תדי: מי נתן ליהודים את הרשימות
נמר: בכפר, יש אנשים בטנטורה רוצים שלום, יש אנשים לא רוצים שלום, יש
ויש, מי רוצה שלום הוא זה שמסר את השמות מי שלא רוצה שלום
תדי: עכשיו השמות האלה הם אנשים שמה היה אתם
נמר: למשל ראש הכפר
תדי: אחראים כאלה
נמר: כן
תדי: זאת אומרת אלה היו אנשים ששיתפו פעולה עם אנשים אז מסרו להם
רשימות קודם,
נמר: כן
תדי: בעצם אני מבין שאנשים אלה שיתפו פעולה עם המודיעין של הצבא
נמר: כן
תדי: וידעו בכפר מי הם
נמר: לא, אף אחד, [צוחק], אם היו יודעים היו הורגים אותו אתה מבין זה
תדי: אבל ידעו שיש
נמר: כן
תדי: היו אנשים בכפר
נמר: מחוץ לארץ
תדי: סוריה עירק
נמר: לא ולא, אף אחד
תדי: חיילים אני מתכוון
נמר: לא היה
תדי: איזה נשק היה בכפר
נמר: בזמן האנגלים יש להם רובה.. [מבררים שמות של כלי נשק]

תדי: כמה זמן הייתה המלחמה
נמר: מ-1 וחצי בלילה עד עשר בבוקר
תדי: וכל הזמן הזה היו יריות?
נמר: כן
תדי: כשנגמר נגמר בכל המקומות ביחד, אני מבין שבאו היהודים מכל
הכוונים, שנגמר נגמר באותו הזמן בכל המקומות
נמר: בכל המקומות, כולם היו על שפת הים, ערימה אחת
תדי: באיזה שעה הגיעו לשפת הים, אחרי המלחמה
נמר: ב10 בבוקר, כולם היו שם
תדי: ושמה היו בחורים ונשים שם
נמר: כן אבל שמו בחורות וילדים לבד, בחורים לבד
תדי: ומשם לקחו את עשרה הבחורים לבית הקברות
נמר: כן
תדי: אתה זוכר עוד משהו שלא שאלתי עליו, שאתה רוצה להגיד
נמר: לא זה הכול
[מדברים על מבצע שוטר]

עדות מס. 12
אניס דיב עלי ג'רבאן

[שיחה על הא ודא]

אניס מספר שעבד בצבא הבריטי והיה מוכן להמשיך במשטרת ישראל, מגיעים
לשיחה על 1948
אניס: בזמן זה התחילו בעיות, הורגים זה הורגים זה, בעיות, אתה יודע מה
שקרה
תדי: התחילה מלחמה
אניס: כן אבא אומר, אני מפחד עלייך כי האשימו אותי כי הרגתי ערבי
בגלל הלשנה, מתי האשימו אותי הלכנו ליעקב אפשטיין מוכתאר זיכרון, הוא
מביא אותי, מביא את האישה, מביא את האנשים, אז אמרו לו תראה אניס דיב
אבו ענייה מה שהרג קצין
תדי: רגע רגע אתה הרגת מי
אניס: אומרים לי אתה הרגת קצין
תדי: איך קראו לו?
אניס: רגע, כינויו היה "ת'נק יו",
תדי: מאצ"ל?
אניס: כן
תדי: איפה זה היה
אניס: בנימינה
תדי: מה קרה עם הקצין הזה
אניס: אני מספר לך, מתי שכבשו את טנטורה, אמרו כולם לא זה, זה אניס אבו
ענייה מאבו ע'זאל שהרג את הבן אדם לא אניס עלי ג'רבאן
תדי: בסוף הכיבוש
[תקלה טכנית בטייפ]

אניס: מסעדה
תדי: איפה מסעדה?
אניס: מסעדת מרים

תדי: היא ידעה בדיוק
אניס: בדיוק מה שנתנה אמרו נכון, זה הוא מי שהרג את הקצין היה אניס דיב
אבו ענייה
תדי: וזה מרים ידעה
אניס: בטח כולם יושבים, אוכלים אצלה, אחרי שעה וחצי אמרו הבן אדם זה
נהרג, ומרים מכירה אותי הייתי מביא לה דגים מהים אני מוכר למסעדה
שלה, מכירה אותי מאז שאני ילד קטן, אתה הבנת. הוא ועוד אחד ממשפחת
נג'אר חוסיין פאדי נג'אר
תדי: שניהם הרגו אותו
אניס: כן
[שיחה על מכת היתושים במקום]
אניס: בא יעקב אפשטיין המוכתאר ואמר לי אם הבן אדם הזה הרג אותך..
תדי: בזמן כיבוש טנטורה
אניס: בזמן החקירה, בזמן הכיבוש אם הבן אדם הזה הרג אותך אני נותן לך
את כל האדמות שלי והבן שלי יהרוג אותך, זה אנו מכירים אותו כשהיה ילד,
גמר בית ספר אצלנו. לקחו את חוסיין ואניס אבו ענייה, הודו ותפסו את
האקדח של אותו "ת'נק יו", זה היה שם. המדינה שלנו, יש לנו צבא חזק,
בסוף אניס אבו ענייה ברח לטול כרם וחוסיין היה בבית סוהר, אניס ברח לטול
כרם, היהודים שלנו שלחו אחד נתנו לו כסף, הרגו אותו בטול כרם אני
נשארתי פה לקחו אותנו לבית סוהר אני ואח שלי..
תדי: רגע רגע לא כל כך מהר
אניס: לאט לאט
תדי: אני צריך לדעת מה קרה בטנטורה
אניס: אנחנו נשארנו בטנטורה, אולי שלוש חודשים אולי חודשיים, שלח לנו
מכתב יעקב אפשטיין, למה הוא מכיר אותנו, כמו בן שלו קח את המכתב
הזה לך לראש המועצה המקומית, ימסרו את הנשק שלהם, ויישארו בבית
שלהם, והכל יהיה בסדר. אני באתי עד פה למטה עד המשטרה, לא יכולתי
להיכנס למעלה, אני מפחד, אני באתי ליעקב אפשטיין נתן לי מכתב נתתי
לאבא שלי והלכנו למועצה מקומית
תדי: בטנטורה
אניס: כן, מה אומרים לנו, אתם מרגלים פה לא תישארו פה שעה יהודים
לקחו את כל המקומות, הלכנו לפה חצי מג'סר אחר כך חזרנו, ובכך חברי מה
נעשה
תדי: בקיצור לא רצו לשמוע מכם
[עוברים לערבית]
אניס: לא רצו, אמרתי לו חברי יעקב אנשים לא שומעים, תעשו מה שאתם
רוצים אתם יודעים איפה אנו גרים בתחילת טנטורה
תדי: תשאירו אותנו בשלום
אניס: אמר לי אתם אתם, אם מי שיפגע מכם אני אפגע בו, אמור לאבא שלך
הכל יהיה בסדר
[מכאן ערבית ועברית מעורבת]
אניס: בלילה בשעה 12 וחצי, ירדו כל היהודים על טנטורה מרכבת מהים, מכל
הצדדים מתחילים יריות פצצות אל תשאל, כבשדו את טנטורה בשעה 7 וחצי
היינו ליד החוף כל אחד ידים שלו על הראש
תדי: שבע וחצי בבוקר
אניס: שבע וחצי בבוקר היינו ליד החוף, כולם גם בנות, כולם ליד החוף ידים
על הראש, נהרגו שבע, בסוף אולי נהרגו 14
תדי: נהרגו במלחמה עצמה?

אניס: 7 ואחר כך מתחילים, יבוא אחד ככה מכסה את הראש שלו, העיניים
שלו רק בחוץ
תדי: למה?
אניס: אומר זה, אם אומר עליי אני כבר אני גמרת, הורגים אותנו, הרגו 27 איש
תדי: לפי מה?
אניס: אני לא יודע, הבן אדם זה מכסה את הראש ככה, והעיניים שלו ככה
אתה לא יכול להכיר אותנו, אומר עלי אז זה גמרנו, אין פתרון
תדי: כל מי שהוא סימן
אניס: הוא גמר,
תדי: ירו בו
אניס: גמרו בטח כן, אחרי חצי שעה
תדי: 27 אנשים?
אניס: כן, אחרי חצי שעה בא יעקב אפשטיין המוכתאר ויש לו עוד חברים
תדי: בערך בשעה שמונה
אניס: בערך בשעה שמונה באו מזכרון ובנימינה אמרו איפה אלה מזרקא,
אמרו להם אלה 27, אמרו להם תשאירו אותם בצד
תדי: גם מזרקא היו 27?>
אניס: כן אנחנו ברחנו פחדו ורוצים לחזור
תדי: אמרת לי הרגו 27
אניס: כן הרגו אנשים מטנטורה
תדי: וגם מזרקא היו 27 איש,
אניס: נכון בדיוק לא יותר לא פחות
תדי: זאת אומרת הפרידו אתכם הצידה?
אניס: נתנו לנו לשבת בצד אף אחד לא נגע בנו, בסוף בא אחד אתה מכיר
שמשון
תדי: שמשון מה
אניס: שמשון דווירי
תדי: זה מאל-מראח [גבעת עדה]
אניס: אל-מראח
תדי: זה ליד גבעת עדה
אניס: שמעתי את השם לא יודע היה איש גדול אל-דווירי השם שלו
תדי: ומה עשה
אניס: שמשון אלדווירי אומר מי הרג את הקצין אנחנו רוצים אותו כולם
הלשינו עליו, על חוסיין, שמו עליו אזיקים לקחו אותו
תדי: מה היה שם שלו
אניס: חוסיין פאדי נגאר
תדי: הוא מאיפוא
אניס: מגסר ממשפחת נג'אר
תדי: והרגו אותו על המקום
אניס: לא, בא רחביה אלטשולר למה היה עובד אצלו כל הזמן לא רוצה ייגע
בו
תדי: חוסיין עבד אצל רחביה
אניס: כן וגן הדוד שלו תעזוב אותו בשבילי ואני אברר, לקח אותו שם אותו
בצד... אמרו יאללה מי רוצה ילך לעבדאללה, מחר אנו שולחים אותו, מי רוצה
להישאר בישראל יכול, אז קמתי אמרתי ליעקב אפשטין תראה אנחנו
מסכימים, כל הזמן חיים ליזכם, לאיפה נלך, לא מכירים מלך עבדאללה,
רוצים להיות עבדים שלכם, נעבוד, רוצים לאכול אל תשלח אותנו. לקחו
אותנו לבית סוהר נתניה קודם כל, אני ואח שלי, כולם מג'סר לקחו אותנו

בבית סוהר ישבנו בבית סוהר נתניה, ליד אום ח'אלד, הבנת, אחר כך שלחו אותנו איפה ליד

תדי: גליל

אניס: אל-גליל הבנת ושמה היינו 27 חודשים, יש לנו קצין גדול קוראים לו ישכה שדמי, אנחנו גרנו ליד הבית שלו, אני הצלתי אותו כאשר טנטוראים רצו להרוג 15 יהודים

תדי: זה לא ישכה שדמי מכפר קאסם

אניס: כן זה זה..תפסו אותו, 15 אנשים, אנשים מטנטורה תפסו אותם, אמרתי להם אם אתה הורגים אותו זה אני הורג אתכם

תדי: הטנטוראים תפסו 15 יהודים?

אניס: שיצאו מן הים אמר לי מה נעשה אמרתי אני אביא אותם לזכרון יעקב הבאתי אותו ליעקב מוכתאר

אני מכיר את ישכה היה ליד הכפר שלנו הוא כמו אח שלנו הבנת [השיחה על אותו נושא]

תדי: אז יעקב מוכתאר זכר לך את זה

אניס: כן כמו שכתוב בספר שלו, יש לו ספר גדול

תדי: היה לו ספר אתה ראית

אניס: כן בא בשביל אבא שלי כתב כל מה שהיה

תדי: את הספר הזה נחפש

אניס: אחרי 27 חודשים אני רואה מרחוק שוויש, סמל יעני, אחראי על שבויים, אני רואה זה ישכה, אמרתי לו אני אמות פה לא חבל על הילדים שלי, אמר לי אל תדאג, .

[משחזר שיחה עם אבו יפתח, ישכה שדמי]

תדי: ואז שחררו אותך, ישכה סידר את זה

אניס: ישכה ואללה למחרת בבוקר באו הוא ואשתו לקחו אותנו בג'יפ עד

הבית חזרה מה אמר לאבא שלי הוא השתחרר לפני, אותו שחרר יעקב

אפשטיין, לקח את האבא, אנחנו נשארנו כמה חודשים ואז ישכה שחרר אותנו,

כל הכפר אומר לנו אתם מרגלים לא רוצים לדבר איתנו בג'סר, אתם עם

היהודים אתם משתפים פעולה אתם לא ערבים אז למה היינו בבית סוהר?

התחלנו לעבוד בים, בחיים שלי לא עבדתי, אבל בשביל הילדים שלי התחלתי

לעבוד ברוך השם, אחרי זה בא קצין אפשטיין מה אמרתי לך?..השבח לאל

נשארנו ואנו חיים, העולם ממשיך לנוע השבח לאל אנו בחיים ועד היום, אנו

ביהודים עם דבש ושלוש [מפליג בטיב החיים] ותראה מה קרה לטנטורה

לקחו להם הכל, הבקר, והכסף הכל הלך, כל הציווד שלנו, אשתי הייתה

בפרדיס חזרה לבית ולא נשאר בו אפילו צלחת

תדי: עכשיו בלילה הוא בטנטורה שאתה אומר שהרגו בו 27

אניס: נכון

תדי: מי היה שם בזמן שהרגו מי הרג

אניס: החיילים

תדי: כמה חיילים

אניס: הרבה מאתיים שלוש מאות

תדי: חיילים

אניס: כן ואתה לא מכיר מי זה מי זה, ירדו מהרכבת כמו זבובים, היו יריות

תדי: וכמה אנשים היו מן הכפר

אניס: 27 איש

תדי: לא בטנטורה

אניס: 480 כולם ברחו לסוריה בסירות היו הרבה אנשים

תדי: ברחו בסירות לסוריה ממה שאתה זוכר כמה תושבים היו בטנטורה

אניס: יותר מ7000 עד 800 איש
תדי: עכשיו הנשק איזה נשק היה בטנטורה
אניס: סטן, היה ברן, היה טומי אבל הכל חרטוש
תדי: לא עבד
אניס: אתה לא מכיר חרטוש שני קנים רובה צייד כמו אקדחים חצי ממנו לא
עובד זה מה שהיה
תדי: אני שמעתי שלאנשים בטנטורה היה הרבה כסף וזהב
אניס: היה להם פחים בקומה שלישית הסתירו, הרסו אותו וחיפשו אותם, היה
מכוסה בבטון אבל לקחו אותו
היה זהב וכסף
תדי: לאן הלך
אניס: הצבא, למה מי ייקח אותו
תדי: אני שמעתי שחלק מן האנשים של טנטורה חזרו אחרי כמה ימים לחפש
היו לקחו חצי, הרגו אותם בלילה, היו מחפשים, הרגו אותם היתר לקחו
הצבא לידי היה ערמות ככה, לקחו מן הנשים, ככה הצבא
אמר יעקב אפשטיין: חראם, אל תיקחו כסף תשאירו אותם, נזרוק אותם למלך
עבדאללה שיחיו, מה אתם רוצים. לא שמעו, מה אני יגיד היו כמה ממזרים מן
הצבא אחד מבנימינה זה ממראת, שמשון כל העזים כל העדר לקח מטנטורה,
הכל לקח שמשון
תדי: ומי מבנימינה
אניס: משה סרטה
תדי: הוא כבר מת?
אניס: אני לא יודע
תדי: ושמשון
אניס: אני חושב עוד חי אבל זקן
תדי: מי קבר את האנשים שנהרגו
אניס: הצבא הביאו טרקטור גדול חפרו בור גדול ליד בית הקברות שם שמו
אותם הכול
לקחו כל חפצים של הבית, לא משאירים כרית
תדי: מי
אניס: צבא הביאו אותו אתה יודע כמה דברים לקחו משמה
תדי: הצבא או חיילים
אניס: חיילים כל אחד לקח מה שיכל, לא השאירו כלום
תדי: את זה אתה ראית
אניס: ראיתי, הביאו אוטו והעמיסו
תדי: באותו יום
אניס: ישבנו באותו יום עד למחרת, היינו זרוקים, איפה נכנסים מרוקנים את
הבית
[נכנס מישוהו, מפסיקים את השיחה לשיחה להא ועל דא]
המשך השיחה לא לעניין

עדות מס. 13
מוחמד אבו צאלח

תדי: הקרב עצמו נגמר ב8 בבוקר ואז מה קרה אספו את כולם, מה שמך
אבו צאלח: מחמוד אבו צאלח
תדי: אתה היית בן כמה
אבו צאלח: בן 17

תדי: ילד גדול

אבו צאלח: היית כבר בבית סוהר

תדי: מה עשו היהודים מה עשו אתכם

אבו צאלח: לא כדאי לספר

[תדי בנאום ארוך על חשיבות המחקר]

תדי: אז אחרי שקרה מה שקרה, אחרי שמונה בבוקר מה קרה

אבו צאלח: אני לא יכול להגיד לך

תדי: למה

אבו צאלח: אם בא מישהו ואמר לי הרגו שם חמש ועשר אני לא ראיתי בעיניים

תדי: אתה לא צריך

אבו צאלח: אני אגיד לך רק דבר אחד, דוד שלי שהיה בן שישים, הבן שלו היה

בגבול בשמירת הכפר בלילה שתפסו את הכפר, הזקן יצא מן הכפר לחפש את

הבן שלו, אפוא מצא אותו במערות ליד בית הספר, הוא תפס את הבן שלו היה

לו רובה צייד, באו החיילים מצאו אותם, הרימו ידיים, הזקן שבא לחפש את

הילד שלו היה לו כבר פצע ביד מן המלחמה, לא היה לו נשק, אבל היה לו

כדור שבא מן האוויר, הרימו ידיים זרקו את הנשק, הוא הזקן הדוד שלי סיפר לי

ככה היו שני יהודים אחד תימני אחד אשכנזי אמרו חלקו כל אחד יעשה בו מה

שהם רוצים הבלונדיני החייל הווזווז הרג את הבן הימני השאיר את הזקן, אמר

לו מי זה אמר לי זה הבן שלי. אמר לו: דברתי עם החבר שלי שלא יהרוג אותו

לא הצלחתי. לקחו שמה את הזקן לבית הספר ונתן לו סיגריה שוקולד, שאל

מה אתה רוצה, הוא ראה את הבן שלו נהרג אין לו שכל בראש, לקח אותו

הביא אותו איפה שכל האנשים שמה יושב הבן אדם כאילו היה לו שכל בראש,

היה אתנו בבית סוהר

תדי: שם אתה פגשת אותו?

אבו צאלח: אחרי שהיינו בבית סוהר כל אחד מספר מה היה מה ראה, הוא היה

מדבר לכולם ככה, אמר התימני שמר אותי אבל השני הרג את הבן שלי, יצא

לירדן הוא נפטר שמה כל חייו היה משוגע מה שאמרו לנו המשפחה אני מדבר

דרך טלפון עם קרובים בסוריה מספרים לי הוא היה משוגע כל חייו

תדי [מזדהה עם הכאב]

אבו צאלח: הוא נשאר כל החיים בלי שכל, היה יוצא מהבית לא היה יכול

לחזור

אבו נביל [המתורגמן] השאלה שהוא שואל אותו.. שהוא שמע מאנשים רבים

שריכזו אותם בים ואז הרגו אותם, זו השאלה האם חייל קיצוני אחד הרג או

לא הרג, מן המפקדה

אבו צאלח: לנו מן המשפחה מתו שבע, אף אחד לא נשוי

תדי: הם שבחרו אותם

אבו צאלח: כן

תדי: כמה לקחו

אבו צאלח: מהכפר

תדי: לא בשביל להרוג אותם בצד

אבו צאלח: אני לא יכול להגיד לך

[כעת משתתף בשיחה מוראני מחסן [אבו חסן]: אף אחד לא יכול להגיד לך

אבו צאלח: מה שהלך בכפר 80 עד 90 נהרגו

תדי: לא בכפר אחרי הכניעה לקחו בצד

אבו צאלח: לא לא, אחרי שישבנו בבית סוהר, אמרנו נזכור אמרו מי חי מי

מת, ספרנו

תדי: איפה הייתם במעצר

אבו צאלח: באבו חאלד, גליל, בית ליד צרפנד

תדי: כמה אנשים הייתם
אבו צאלח: בערך 400 או 370
תדיף כולם מטנטורה
אבו צאלח: אולי שניים שלוש מג'סר אלזרקא... אחרי זה עברנו לאם חאלד
לנתניה, שם ברחו חמישה חברה מתחת לגדר, אז הקצין אמר כדאי לפזר אותם
שלח חלק לעתלית
[שיחה משותפת לכמה אנשים]
[קטעים, עקב כניסת הדוברים זה לזה, לא הכל ברור ומשוקלט]

קטע 1

תדי: אתה אומר שהיה בור
מראני מחסן [אבו חסן] אני מדבר על הבור, שמו את כל מי שמת שם,
אבו צאלח: בור או שניים, קברו בכל אחד 45 איש
[מציינים שמות]
מראני מוחסן: ואז בא יעקב אפשטיין
תדי: אני שואל אותך איפה בית הקברות
אבו צאלח: היום חניה כמעט שמונה דונם היה
תדי: זה הכל בגלל שלא דיברו
מראני מוחסן: דיברו בעיתונות הרבה פעמים רשמנו בעיתון

קטע 2

מוחסן: קברנו שלוש בחורות ו42 גברים ואז עשו עוד בור קטן ליד בניין אמרו
יש עוד, היה שעה חמש אחרי הצוהרים לא היה לנו כוח, אחרי יום שני חזרו
אנשים אחרים
תדי: אתה ראית יורים באנשים
מראני מוחסן: לא, אנו באנו רק יומיים אחרי יש שמה שלוש ארבעה גופות
אבו צאלח: הוא לא היה בזמן
מסרי: הם היו ברחוב כל האנשים לא היו במקום אחד,
תדי: בן כמה היית
מוחסן: בן 37 נגמר אמרו תלכו הביתה, זה היה מוטל מזכרון, שהיה עובד
במעין [הכוונה למרדכי סוקלר], אבל יעקב אפשטיין הוא שמר עלינו, אבל
מכאן הלכנו
[מתאר את אשר נשאר בכפר ונלקח על ידי אנשים שבאו במכונית]

קטע 3

תדי: אתה אומר שמגרש החנייה של דור שם בית הקברות
אבו צאלח: שמה בנו על זה אתה יכול לראות בעין שלך, חמש עשרה שנה לא
נכנסתי הלב שלי כואב, הבן שלי שכנע אותי, היה שם בו אדם שאל אותי מה
היה, ספרתי לו, אמר לי איך אתה זוכר אחרי 45 שנה, אמרתי לו אני נולדתי
פה, היינו עושים חתונות, פה היה בית הקברות, איך אני ישכח אותי, עם בערב
הייתי יושב עם המשפחה שלי 8 9 בחורים בבוקר נעלמו, בני דוד ובני דודה,
שבע בסה"כ מן המשפחה

קטע 4

מוחסן: הכי עשיר היה אחמד אל-חאג', לא המוכתאר,
תדי: יש מישהו מן המשפחה
מוחסן: לא הבית שלו היה כמו בנק, היה לו כספת, אצלו שמרו את ניירות
האדמה
[מספר על לקיחת הנשים מפרדיס לטול כרם שהופרדו מן המשפחה].

עדות מס. 14
מוצטפא מסרי [אבו ג'מיל] היה בן 13 בזמן הקרב על טנטורה
תדי: אתה יליד טנטורה
מסרי: כן
תדי: גם ההורים, סבא סבתא
מסרי: כן
תדי: אתה אומר שטנטורה היו עובדים
מסרי: באדמה שלהם, בים, ובצבא של האנגלים, במשטרת הזכרון, היו
חקלאים עשירים אחמד אל חאג עם אלפיים, שלושת אלפים דונם
תדי: מי היה המוכתאר
מסרי: מחמוד הנדי
תדי: ומי זה משפחת יחיא
מסרי: גם היו, חלק היה באגזים וחלק בטנטורה
תדי: ומהם לא היה מוכתאר
מסרי: הם כמעט משפחה אחד, הנדי ויחיא
תדי: לי אמרו יחיא
מסרי: הם היו ממנהיגי הכפר
תדי: בכל אופן משפחות קרובות כמה חמולות היו
מסרי: כל משפחה היה גם משפחת דסוקי
תדי: בכל אופן כל הכפר היה מספר חמולות
[תשובה לא נשמעת]
תדי: בזמן המלחמה היית בכפר
מסרי: אני זוכר שבא אחד, אני מכיר את הבן אדם הזה,
תדי: מי זה
מסרי: לא חשוב
תדי: אני לא בטוח שהוא חי
מסרי: הוא חי, לא נעים להגיד עליו היינו חברים טובים,, היה אוכל אצלנו,
אכלנו אצלו, עשה את עצמו שלא מכיר אף אחד
תדי: ככה,
מסרי: חייל, בא אצלנו הביתה, היה יושב אצלנו אוכל
תדי: אריה, מזכרון?
מסרי: לא חשוב אומר לאבא אתם ממצרים, אבא אמר: אני ממצרים? ואתה
מכיר אותי לא שנה ולא שנתיים
תדי: אתם הייתם עובדים אצלו
מסרי: לאבא שלי היו גמלים והם הובילו אבנים לבניין, מובילים את החומרים
לכל האזור הזה, בנימינה וזיכרון והוא מכיר כמעט כולם
תדי: והוא טען על אבא שלך שהוא מצרי
מסרי: והיו שכנים ברחו מג'סר וגרו לידנו, אמר לו ואלה מן הצבא האנגלי,
והאנגלים הלכו והם נשארו בזרקא

אמרתי איך יחיו בזקא לא יכולים לסחוב מים על הראש, אצלנו היו מים מסודרים, אומר לו אתה מכיר אותנו כבר 20 שנה. אמר: אני לא מכיר אף אחד אל תגיד לי דברים כאלה. אמר לו אבא לא צריך אל תעשה לי טובות. אז לקח אותם והיה מה שהיה

תדי: הוא רצה לזרוק אתכם מהבית
מסרי: הוא זרק אותם את כולם
תדי: אחרי שכבשו את הכפר
מסרי: אז לקח את המשפחה, היינו 14 איש, התחיל לספור אותנו. אומר לי בוא הנה, מה אתה רוצה, אתה שב איפה שהילדים, אמרתי בסדר, אומר לבחור אחד היית במלחמה...אמר לו לא

[עובר מטוס לא ניתן לשמוע שיחה] יצאנו אני והבחור הזה, הלכנו עשרים מטר, ואז הוא הרג את אבא ואת כל המשפחה
תדי: אתה מדבר על הבן אדם שהכיר את האבא
מסרי: לא נתן אותו למישהו אחר אני אמרתי לו אתה מכיר אותנו אנחנו מכירים אותך את אשתך את הילדים שלך, אתה מכיר אותי את אבא שלי, איך עשית את זה? הוא אמר לי בזמן המלחמה אני לא מכיר אף אחד
תדי: בעצם הוא הוציא משם אותך ועוד אחד
מסרי: הרגו 14 מן המשפחה
תדי: אתה היית הילד הכי קטן
מסרי: כן
תדי: זה המזל שלך שהיית בן 13
מסרי: לא זה מאלוהים הרג גם זקן אחד בן 120, והרג אחד בן 17, בן אדם זה המזל שלו
תדי: זאת אומרת אתם יצאתם שמעתם את היריות
מסרי לא, היינו רחוקים לא יותר מ15 מטר. ואני אמרתי לו למה עשיתם את זה, אמר לי אמרו לי להרוג אותם, מה אפשר לעשות מלחמה, בסוף לקחו אותנו ישבנו שש שעות אחרי זה העבירו אותנו למקום אחר, בסוף לקחו את הבחורים לבית סוהר ואם הבחורות והילדים לקחו
תדי: אתה בזמן ששמעת את היריות שהרגו את המשפחה שלך, האם אתה יודע שהרגו בעוד מקום?
מסרי: כן, במלחמה אני יגיד לך את האמת בכל העניין הזה בזמן שהיו נהרגו עשרה עד שניים עשר איש בזמן המלחמה.
תדי: עשרה עד שניים עשר איש בכל המלחמה,
מסרי: והיתר אחרי שכבשו את הכפר היו לוקחים אחד אומרים לו היה לך נשק, למה לקחו את כל הניירות שהיו במשרד הזה
תדי: זאת אומרת אחרי שנכנעו
מסרי: אחרי שנכנעו הכל שש שעות, כל אחד לפי השם אם יש לו נשק, מי שהלך להביא את הנשק לא חזר, לא הוא, ולא הנשק. נהרגו מאה עשרים וחמש איש מאנשי טנטורה ככה
תדי: 125?...ומתוכם אולי 10 או 12 נהרגו בזמן מלחמה
מסרי: אחרי
תדי: ברצח כמו המשפחה
מסרי: כן, דווקא אבא שלי לא יצא מהבית היה חולה, אחד האחים שלי ברח, אבא שלי והאחים נשארו,
אח שלך הגדול הצליח לברוח רק אחד יצא תחת הכדורים קודם כל ירו עליו אבו נביל: אני שמעתי שאחד אומר בין כה וכה הורגים אותי אז אני בורח
תדי: אז ירו על המשפחה והוא הצליח לברוח
מסרי: לפני כן

תדי: אתה אומר יכלו להיות חמישה עשר בבית אבל אחד הסתלק
מסרי: רבע שעה לפני שבאו, אבא שלי לא רצה שיבחרו פחד שיהרגו אותם,
אמר אני מכיר את כולם בזכרון, בשפייה בבנימינה ועתלית, יבוא אחד
מהחברים שלנו

תדי: [באירוניה] אני מבין שבא חבר

מסרי: הכי חבר [כועס]

תדי: מה השם

מסרי: אני לא רוצה להגיד, אמרתי לך, לא נעים לי

תדי: אתה פגשת אותו

מסרי: כן,

תדי: המישהו שירה

מסרי: לא הכרתי אותו

תדי: זה היה סתם חייל

מסרי: לא מכיר אותו

תדי: האדם שהכרת אותו מה היה תפקידו

מסרי: לא יודע, זה כבר חמישים שנה, לא נזכר מה התפקיד שלו

תדי: בינתיים אני מבין שהוא לא אשם

מסרי: אני לא יכול להגיד לך אם הוא אשם

תדי: זה ברור שהוא העביר

מסרי: הוא אמר לי אני לא ידעתי שהוא יהרוג אתכם

תדי: חבל שאתה לא אומר מי זה אני אשאל אותו

מסרי: לא הוא ביקש ממני שאני לא אגיד ולא אפרסם

תדי: אל תבין אותי לא נכון

מסרי: אנחנו עד עכשיו, אחרי שסיפר שהוא לא ידע

[תדי מסביר את דרך כתיבתה של ההיסטוריה]

תדי: יכול להיות שהוא מצטער

מסרי: יכול להיות הוא שם אותנו אני לא הייתי מדבר עברית אני לא יודע מה

הם אמרו

[מדברים על החשש של אבו צאלח להסגיר את שם האיש]

[זו היא שיחה לא קלה, החלטתי לא לשקלט אותה, כולה ניסיון לחלץ את שם

האיש]

מסרי: היה עוד קצין אחד גדול שהיה כאן מגבעת עדה, אבל זה לא הייתה

צורה של צבא לא של מלחמה

תדי: אתה זוכר את השם, אמרו לנו שמשון

מסרי: כן שמשון

תדי: אתה זוכר שמשון מה

מסרי: לא, אבל אחרי שלקחו אותם, הביא להם כדור אחד באמצע, אחר כך

לקח שניים, היה לו מן שוט כזה והרביץ בהם בשביל הכיף, אחר כך תפס אותו

הדוד שלי אמר לו: אתה בן אדם או חייה, יש עכשיו מלחמה, מישהו יורה

עליך עכשיו? איזו מן מלחמה זו?

תדי: והוא מוכר בטנטורה

מסרי: אני לא יודע, בסוף אמר אני עם השוט הזה לא נותן יותר לאף אחד

תדי: והוא היה מפקד

מסרי: אני חושב תאמין לי לא כדאי להזכיר את הדברים האלה

[תדי מסביר שוב את דרך עבודתו ואת דרך אזכרת השמות]

מסרי: אני מבקש שלא יהיה שם כי יעשו לנו נקמה, אתה תעשה בלגן שלהם,

אני עשיתי טעות שנתתי לך את השם

[תדי שוב מסביר את דרך אזכור השמות ואת חשיבות אזכור השמות בשביל
העבודה]
מסרי: מה זה יעזור
[תדי מדבר על חשיבות חינוך ומחקר היסטורי]